

Asia: VN/3799/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Unifi lausuu koko yliopistokentän näkökulmasta yleisellä tasolla. Pyydämme huomioimaan myös yliopistojen toimittamat yksityiskohtaisemmat lausunnot.

Unifi pitää hyvänä esityksen tavoitteita kansainvälisen opiskelijoiden riittävän toimeentulon varmistamisesta. Opiskelijan toimeentulon tulee olla varmistettu ennen opintojen aloittamista ja opintojen aikana. Opiskelijan taloudellisen tilanteen tulee mahdollistaa täysipainoinen keskittyminen opintoihin, jotta opiskelija voi keskittyä täysipainoisesti opiskeluun ja valmistua tavoiteajassa. Rajattu työssäkäynti voi tukea integroitumista Suomeen ja suomalaisille työmarkkinoille, opintoja hidastamatta.

On aivan olennaista varmistaa, että Suomeen opiskelemaan hakeutuvat ja heidän perheensä saavat selkeän ja realistisen tiedon työskentely- ja toimeentulon edellytyksistä sekä vastuista jo ennen maahantuloa. Näin voidaan välttää tilanteilta, joissa tieto työskentelyn edellytyksistä ja taloudelliset edellytykset eivät ole riittäviä. Tällaisessa tilanteessa opiskelija voi ajautua taloudellisesti hankalaan tilanteeseen, mikä voi johtaa opiskelun hidastumiseen tai jopa keskeytymiseen.

Yliopistoille on tärkeää rekrytoida ja kouluttaa kansainvälisiä osaajia, jotka vahvistavat koulutusta ja tutkimusta. Tämä tukee myös hallituksen tavoitetta houkutella osaajia Suomeen ja siten luo korkeasti koulutettua osaavaa työvoimaa työmarkkinoille. Eurooppalaisittain vertailtuna kansainväliset opiskelijat ovat työllistyneet Suomeen kohtalaisen hyvin, mutta tämänhetkinen heikko talous- ja työllisyystilanne haastaa myös kansainvälisten opiskelijoiden pääsyä työmarkkinoille. Korkeasti koulutetuilla erityisosaajilla voi olla kapeat työmarkkinat pienessä maassa,

ja lyhyt työttömyysjakso töiden välillä on melko yleistä huippuosaajillekin, mikä johtuu työmarkkinoiden normaalista kitkasta.

Unifi katsoo, että lyhytaikaisen turvautumisen toimeentulotukeen ei tulisi katkaista oleskelun edellytyksiä. Jos opiskelijan taloudellinen tilanne tilapäisestikin romahtaa, oleskelulupa voidaan peruuttaa. Käytäntö voi aiheuttaa väärinkäsityksiä ja epätietoisuutta opiskelijoiden keskuudessa. Opiskelijan elämäntilanne voi muuttua esimerkiksi oman tai läheisen sairastumisen vuoksi tai muusta oleskeluun ja opiskeluun vaikuttavasta syystä. Tällöin hän voi joutua turvautumaan toimeentulotukeen, joka on yhteiskunnan viimesijainen, tilapäinen tuki. Vastaavia vaikeita elämäntilanteita tapahtuu myös kotimaisille opiskelijoille. Opiskelijalla tulee olla tieto, mitä vaihtoehtoja hänellä on tilanteensa parantamiseksi, ja kuinka hän voi jatkaa opiskeluansa tutkinnon suorittamiseen asti myös tällaisissa tilanteissa. Mikäli opiskelijaa uhkaa oleskeluluvan peruuttaminen, hän voi valita olla hakeutumatta tarvittavan avun tai tuen piiriin, mitä voidaan pitää inhimillisesti kestäättömänä tilanteena. On ristiriitaista, että opiskelijalle voidaan myöntää toimeentulotukea, jonka vastaanottaminen voi johtaa kestäättömiin seurauksiin.

Esityksessä todetaan, että toimeentuloperusteisesti on tehty 333 peruuttamispäätöstä, mitä voi pitää vähäisenä määränä kansainvälisten opiskelijoiden kokonaismäärästä tai avatuista peruuttamisharkinnoista kokonaisuudessaan (2450 asiaa).

Esitetty lakiluonnos on osa laajempaa kv-opiskelijoiden maassaolon ja väärinkäytösten valvonnan kokonaisuutta. Aikaisemmassa TEMin työ- ja koulutusperusteisten oleskelulupien sääntelytason haavoittuvuuksista (TEM 18.12.2025) loppuraportissa todetaan, että vuonna 2026 puututaan mm. perheen yhdistämiseen, määritellään euroissa toimeentuloon vaadittava rahoitus, vaaditaan tietyn tason kielitaito ynnä muita toimenpiteitä, jotka liittyvät tämän kokonaisuuden kanssa samaan aihepiiriin.

Kokonaisuuden ja sen vaikutusten arviointi on hyvin haastavaa, kun muutokset tulevat erillisinä ja eri aikoihin. Hajanaisuus tekee kokonaisuuden huolellisesta vaikutusten arvioinnista hankalaa yliopistoille ja muutosten viestinnästä opiskelijoille ja koulutuksen järjestäjille työlästä ja monimutkaista. Unifi katsoo, että erityistä huomiota tulisi kiinnittää kansainvälisiä opiskelijoita koskevien lakimuutosten kokonaisarviointiin. Lainsäädännön vaikutuksia myös Suomen maakuvaan ja kansainvälisten osaajien houkutteluun tulee seurata ja arvioida.

Mikäli esitetty lainmuutos tulee voimaan, on huolehdittava, että opiskelijat ja heidän puolisonsa ovat tietoisia lainmuutoksesta. Tämä vaatii sekä viranomaisten (Maahanmuuttovirasto, Kela) että korkeakoulujen asianmukaisesta viestintästä ja neuvontaa.

Ajalin Elina

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry - Jani Kykkänen, korkeakoulu-
ja tiedepolitiikan asiantuntija